

Atstatomi Aristavėlės dvaro sodybos rūmai

Dr. Eligijus Juvencijus MORKŪNAS

Lietuvos liaudies buities muziejus pradėjo įgyvendinti projektą „Medinio paveldo restauratorių ir tradicinių amatų praktinio mokymo plėtra Lietuvos liaudies buities muziejuje, atstatant Aristavėlės dvaro sodybos rūmus“. Projektas padės išsaugoti valstybės kultūros paveldą, parengti medinio paveldo restauravimo specialistus, atstatyti Aristavėlės dvaro rūmus.

► Mediniai Aristavėlės (Kėdainių r. Taučiūnų sen.) dvaro rūmai pastatyti XVII–XVIII amžiuje. Pastato stogas keturšlaitis barokinis, „laiptuotas“, prieangio stogelis vienslaidis. Stogas dengtas gontais. Prieangio stogą laiko šešios medinės kolonos. Aristavėlės rūmai – vienintelis išlikęs tokio tipo pastatas Lietuvoje.

► Aristavėlės dvarą iki 1940 metų valdė Lietuvos bajorų Medekšų giminė. Pokaryje jis priklausė A. Sniečkaus kolūkiui. Iš jo 1980 metais apverktinos būklės dvaro rūmai ir įgyti – kolūkis šį apleistą, jau negyvenamą pastatą muziejui padovanojo. Dvaro rūmus, kaip ir ūkinius pastatus, išsaugoti *in situ* nebuvo jokios galimybės. Kitų dvaro pastatų, kurių muziejus negalėjo įsigyti, neišliko.

► Įgyvendinant projektą, tikimasi parengti Aristavėlės dvaro rūmų atstatymo projektą ir atkurti dvaro sodybos rūmus, įrengti lauko inžinerinius tinklus, įsigyti įrangą, reikalingą mokymo semi-

Aristavėlė Manor House Restored
Eligijus Juvencijus MORKŪNAS

The publication presents the start of implementation of the project “Revitalizing and Teaching of Lithuanian Traditional Handicrafts and Restorers of Wooden Heritage in the Open-Air Museum of Lithuania through the Restoration of Aristavėlė Manor House”. Project will help to preserve the state’s cultural heritage, train the specialists - restorers of wooden heritage, to restore Aristavėlė Manor House.

The project is financed by Lithuania as well as Iceland, Lichtenstein and Norway via the EEE financial mechanism. The project cost – 2845535,34 LTL, out of which 85 percent comprise the EEE financial mechanism resources.

The wooden Aristavėlė (Kėdainiai r., Taučiūnai neighbourhood) Manor House was built in the 17–18th century. The roof of the building is a baroque hip-roof, “risery”, the small roof of porch is pent-roof. The roof is covered by wooden tiles. The porch roof is supported by six wooden colons. Aristavėlė Manor House – is the only building of this type remaining in Lithuania.

narams ir projekto vaizdinei bei fotografinei fiksacijai, surengti ir praveisti penkis praktinius seminarus, parengti Lietuvos ir užsienio ekspertų rekomendacijas dėl medinio paveldo restauravimo ir mokymų. Aristavėlės dvaro rūmų atstatymas bus dokumentuotas, užfiksuotas vaizdo bei fotokamera ir sukurtas videofilmas. Informacija apie projektą bus paskelbta interneto svetainėje, įrengtos informacinė ir atminimo lentos, išleisti plakatai. Projektą finansuoja Lietuva, Islandija, Lichtenšteinas ir Norvegija per EEE finansinį mechanizmą. Projekto vertė – 824124,00 EUR, t. y. 2845535,34 Lt, iš jų: ne daugiau kaip 700505,00 EUR, t. y. 2418703,66 Lt – EEE finansinio mechanizmo lėšos, kurios sudaro 85 proc. tinkamų projekto išlaidų sumos, ir ne daugiau kaip 123619,00 EUR, t.

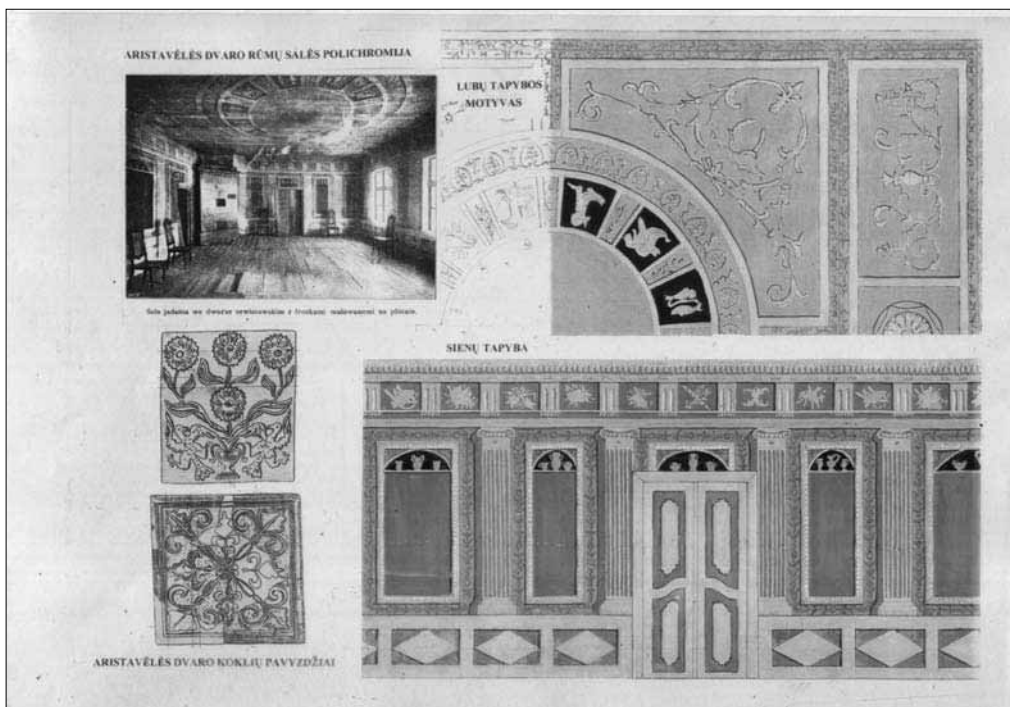
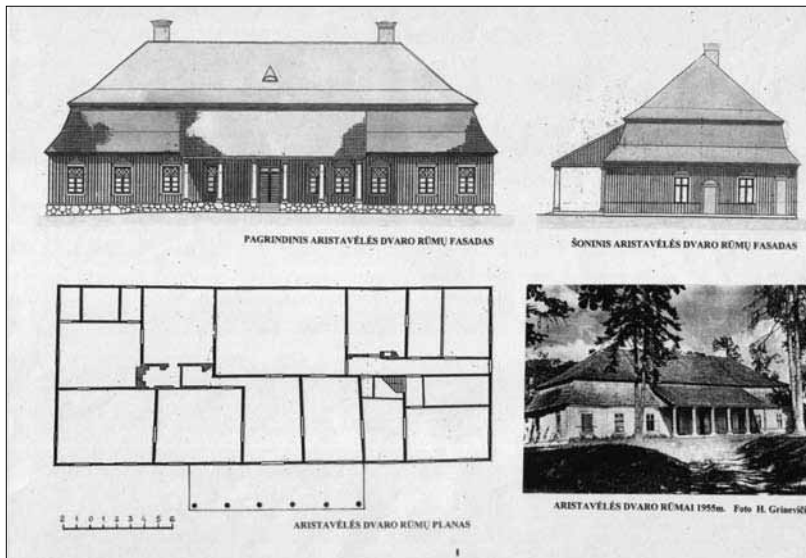
y. 426831,68 Lt – valstybės lėšos iš specialiosios EEE finansinių priemonių programos, kurios sudaro 15 proc. tinkamų projekto išlaidų sumos.

► Kaip pažymi istorikė A. Vojevodskaitė, Aristava, senuose šaltiniuose vadinama Arvistava, – tai žemė prie Melčiaus ir Arvistos upelių santakos.

► Arvistavos vietininkai buvo Algimantas ir jo sūnus Jonas Algimantaitis. Pastarasis dalyvavo Jogailos karūnavime, taip pat didžiojo kunigaikščio Vytauto dukters Sofijos išleistuvėse į Maskvą, buvo jos palydoje. XVI a. žemes apie Arvistavą ėmė kaupiti Tautginevičiai, Šiukštos. Šiukštų giminės rankose žemės išbuvo iki XVIII a. pradžios, kai šie dvarą pardavė Zabeloms.

► Aristavą pirkęs M. Zabiela užėmė aukštą Lietuvos valstybės postą – buvo generolas majoras, kartu su tėvu dalyvavo Jono Sobieskio kautynėse prie Varnos. Austrijos valdovas Zabeloms suteikė grafo titulą. Mykolas Zabiela persikėlė į Aristavą, jo sūnūs irgi ėjo aukštas pareigas LDK. Dvare lankydavosi Simonas Zabiela, ilgametis Kauno pavieta bajorų maršalka. XVIII a. pabaigoje dvaras pereina Medekšoms. Juozas Medekša buvo įtakingas žemvaldžių šeimos atstovas. Jo prosenelis Steponas Pranciškus Medekša ėjo Kauno žemės teisėjo, seimo nario, diplomato pareigas, rašė prisiminimus. Juozas Medekša aktyviai dalyvavo XVIII a. politiniuose įvykiuose ir karo veiksmuose.

► Manoma, kad jo sūnus Teodoras buvo Aristavos dvaro rūmų

Aristavėlės dvaro rūmų salės (valgomojo) polichromija – lubų, sienų tapybos fragmentai ir krosnių koklių pavyzdžiai

rekonstrukcijos sumanytojas. Z. Gliogeris apie dvarą rašė: „...nepaprastas medinis dvaras su mansardiniu stogu, iš Sasų laikotarpio... Arvistavos dvaras aiškiai buvo statytas pagal išsilavinusio architekto planą“.

► Nepaisant istorikų išskirtų trijų statybos etapų, dvaro rūmai išliko pakankamai originalūs ir reprezentuojantys medinę dvarų architektūrą, primenantys gausius istorinius įvykius ir asmenybes, apipintas sakmėmis bei legendomis. Vietiniai gyventojai pasakoja, kad dvare viešėję Napoleono aukšto rango kariškiai, dideliame kamine nuo persekiojusių rusų kareivių slėpėsi septyni sukilėliai, o pokaryje partizanai kulkosvaidžių salvėmis išvaikė vakaruškas... ■

Ilustracijas parengė R. Bertašiuūtė